

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาหลักธรรมในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฉวีโสธนสูตร โดยมีวัตถุประสงค์
ดังนี้ เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักธรรมในฉวีโสธนสูตร เพื่อศึกษาการเจริญวิปัสสนาภาวนาในพุทธศาสนา
เถรวาท และเพื่อศึกษาหลักธรรมในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฉวีโสธนสูตร โดยมีการศึกษา
ข้อมูลจากคัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา วิสุทธิมรรค ปกรณ์วิเสส และตำราต่าง ๆ เรียบ
เรียงบรรยายตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยการสรุปผล
ของการวิจัยและข้อเสนอแนะ มีดังต่อไปนี้ คือ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ หลักธรรมในฉวีโสธนสูตร

จากการศึกษาวิจัย พบว่า วิธีการตรวจสอบความเป็นพระอรหันต์ ๖ ประการ ได้แก่
๑) โวหาร ๔ ประการ ๒) หลักการตรวจสอบอุปาทานขันธ ๕ ประการ ๓) หลักการตรวจสอบธาตุ
๖ ประการ ๔) หลักการตรวจสอบอายตนะ ๑๒ ประการ ๕) หลักการตรวจสอบเรื่องการถอน
อนุสัย และ ๖) สิกขาและสาขีพของภิกษุ ซึ่งพระอรหันต์เป็นพระภิกษุผู้เป็นชีณาสพ อยู่จบ
พรหมจรรย์แล้ว ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนโดยลำดับแล้ว สิ้น
ภวสังโยชน์แล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบ แม้หากจะมีภิกษุบางรูปพยากรณ์การบรรลุธรรมอัน
ยิ่งยวดของมนุษย์ ก็ยังไม่ควรทำความเคารพเธอด้วยเหตุเพียงเท่านี้

๕.๑.๒ การเจริญวิปัสสนาภาวนาในพุทธศาสนาเถรวาท

วิปัสสนาภาวนา คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งรูปรูปนาม โดยความเป็น อนิจจัง
ทุกขัง อนัตตา ปราภฏในรูปของอริยสัจ ๔ ซึ่งหลักการดังกล่าวพระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้ในสติปัฏ
ฐานสูตร จำแนกเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏ
ฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน อันเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นเอกยมรรค เพื่อ
ความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์ และโทมนัส เพื่อบรรลุญาณ
ธรรม เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้ คือ สติปัฏฐาน ๔ อีกทั้งในคัมภีร์อรรถกถาได้อธิบายคล้อยตาม

พระไตรปิฎกว่า “ยสฺมา ปน กายเวทนาจิตตธมฺเมสุ กญฺจิ ธมฺมํ อนามสฺสิตวา ภาวนา นาม นตฺถิ ตสฺมา เตปิ อิมินา ว มคเคน โสกะปริเทว สมตฺถิกนฺตาทิ เวทิตพฺพา.” อนึ่งขึ้นชื่อว่าภาวนาที่ไม่เนื่องด้วยกาย เวทนา จิต หรือสภาวะธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมไม่มี ดังนั้น พึงทราบว่ แม้ท่านเหล่านั้น ได้ล่วงพ้นความโศกและความรำพันคร่ำครวญด้วยทางสายนี้เมื่อผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวอย่างถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดมรรคผล นิพพานได้

๕.๑.๓ หลักธรรมในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสธนสูตร

จากการศึกษาหลักธรรมในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสธนสูตร พบว่า ในฉวิโสธนสูตร คือ สูตรแห่งการตรวจสอบพระอรหันต์ซึ่งเป็นพระอเสขะบุคคล หมายถึง ผู้อยู่จบพรหมจรรย์ คือเป็นพระอรหันต์ผู้สิ้นสังโยชน์แล้ว เป็นผู้รู้ชัดว่า จิตของเราหลุดพ้นแล้ว เพราะสิ้นไป เพราะสำรอก เพราะดับ เพราะสละ เพราะสลัดทิ้ง ซึ่ง โวหาร อุปาทานขันธ ธาตุ อายตนะ อนุสัย และดำรงซึ่งสิกขาและสาขีของภิกษุอันบริสุทธ์ ย่อมรู้ชัดในกายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เป็นผู้เห็นจิตของตน พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้น เจริญซึ่งสติอันสมบูรณ์

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ในศึกษาหลักธรรมในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสธนสูตร ที่ปรากฏในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ ผู้ที่สนใจต้องการจะศึกษาให้โดยละเอียด และต้องการนำข้อมูลไปใช้และพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งประเด็นข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาเสนอไว้เพื่อเป็นแนวทางกรณีศึกษาไว้ ดังนี้

๑. ควรศึกษาวิเคราะห์ค้นหาหลักธรรมในการปฏิบัติวิปัสสนาในหลักธรรมในฉวิโสธนสูตร ในพระไตรปิฎกที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อว่า ข้อมูลตรงกันหรือแตกต่างกันในด้านใดเพื่อจะได้รับความแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญชำนาญในด้านพระไตรปิฎก เป็นผู้สำรวจตรวจสอบและแก้ไข และเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไปที่ทางสถาบันศาสนาควรตระหนักและนำมาประยุกต์ใช้

๒. ควรศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักธรรมในฉวิโสธนสูตร และเปรียบเทียบกับพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งอยู่ในหมวดอื่นที่ผู้ศึกษาไม่ได้นำมาวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์ควรศึกษาและทำเป็นหลักสูตรสอนพระนวกะในระยะสั้นเพื่อสะดวกแก่การศึกษา

ของพระนวกะต่อความสะดุ้งกลัวต่อภัยต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นแก่การประพบัติพรหมจรรย์ สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

๓. ควรศึกษาการศึกษาและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสณสูตร ให้เกิดความลึกซึ้งและเข้าใจแจ่มแจ้งแทงตลอดตามหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกให้ดียิ่งขึ้นไปเป็นการสนับสนุนการเรียนการสอนพระไตรปิฎกด้วย ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งต่อไปผู้วิจัยจึงตั้งประเด็นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งต่อไป

จากการศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสณสูตรนี้เป็นสูตรที่น่าสนใจต่อนักปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะเชิงวิจัย ดังนี้

๑. ศึกษาเปรียบเทียบวิปัสสนาภาวนาในฉวิโสณสูตรกับสูตรอื่นในพระพุทธศาสนา
เถรวาท

๒. ศึกษาเปรียบเทียบหลักการบรรลุมรรคในฉวิโสณสูตรกับหลักของพระพุทธศาสนา
มหายาน